

Stratēģiskā telpiskā plānošana

Gunta Lukstiņa, LU, LPS
20.10.2011.

Šodien prezentācijā

- Nedaudz par Latvijas plānošanas vēsturi
- Teorija
- Jaunā likuma ietvars stratēģiskajai plānošanai
- Dažas skices - Latvijas un ārvalstu stratēģiskās telpiskās plānošanas piemēri

Plānošana Latvijā 1994-2010/2011 -

- **3 periodi**

- ▣ 90 gadu sākums – 200?
 - Kanādas skola, stratēģiskās plānošanas pieredze
 - Vācu un dāņu pieredze
- ▣ 200? – 2010
 - zemes izmantošanas plānošana un attīstības programmu izstrāde
 - telpiskā plānošana reģionu līmenī
- ▣ 2010/2011 –
 - integrētā plānošana, stratēģiskā telpiskā plānošana ?

Plānošana Latvijā 1994-2010/2011 -

1994 - 2011

- Teritorijas plānošana - zemes izmantošanas plānošana
 - 90o gadu vidus – 2011 Latvijas pārklājums
- Attīstību programmu izstrāde
 - 90o gadu vidus – 2011 daļējs Latvijas pārklājums

2011 -

- Ilgtspējīgas attīstības stratēģija ietverot telpisko perspektīvi – stratēģiskā telpiskā plānošana
- Attīstības programma – rīcības programma?
- Teritorijas plānojums + lokālplānojums - zemes izmantošanas plānošana

Plānošanas attīstība

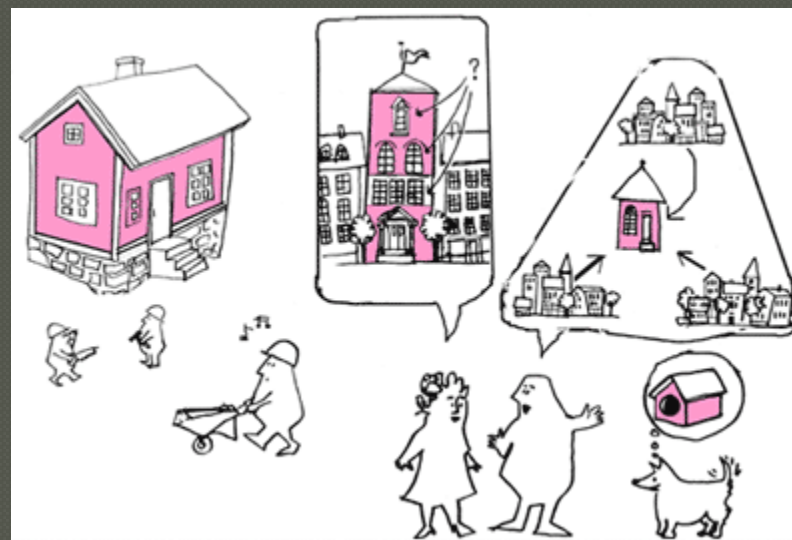
- Plānošanas vide un konteksts fundamentāli mainās dodot plānošanai īpaši telpiskajai un stratēģiskajai plānošanai milzīgu atbildību
- Nepieciešamība pārvirzei no “regulēšanas” uz aktīvu uz ilgtspējīgas attīstības principiem balstītu vīziju veidošanu, rīcībām un **kopradīšanu**

● *Jef Van den Broeck*

Plānošanas attīstība Lielbritānijā

- Pagājušajā desmitgadē (Lielbritānijā) **pārvirze no zemes izmantošanas jeb regulētas plānošanas uz telpisko plānošanu**
- **Plānošana - sirds centrā**, lai uzlabotu ekonomisko konkurētspēju, sociālos un vides jautājumus, ietverot klimata izmaiņas

*Professor Phil Allmendinger,
University of Cambridge*

Stratēģiskā plānošana

selektīva un pro-aktīva pieeja

- Stratēģiskā plānošana var tikt definēta **kā sociāls process** plānojot un īstenojot telpisko attīstību dotajā teritorijā
- 4 apakšprocesi:
 - Ilgtspējīgas ilgtermiņa perspektīvas plānošana
 - Ikdienas politika
 - Lēmumu veidošana iesaistot visus iespējamus aktierus
 - Cilvēku rosināšana labākai dzīvei

● *Jef Van den Broeck*

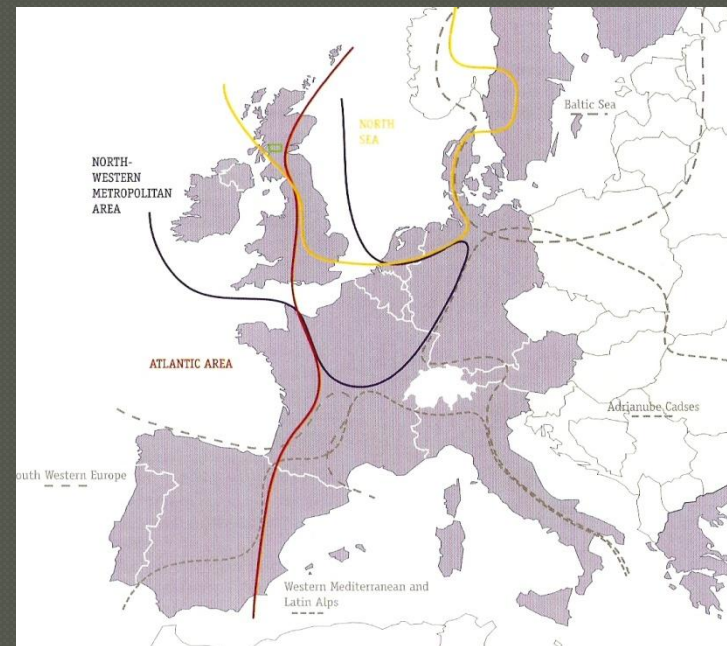
Stratēģiskā plānošana

selektīva un pro-aktīva pieeja

- Process, kurā tiek izveidotas un ieviestas stratēģijas, lai ar pieejamiem un atbilstošiem līdzekļiem sasniegtu mērķi

- Reāli mērķi
- Konteksta izpratne
- Stipro pušu izmantošana kontekstā
- Ilgstošas rīcības, līdz sasniegti rezultāti

Jef Van den Broeck, Sun – Tzu

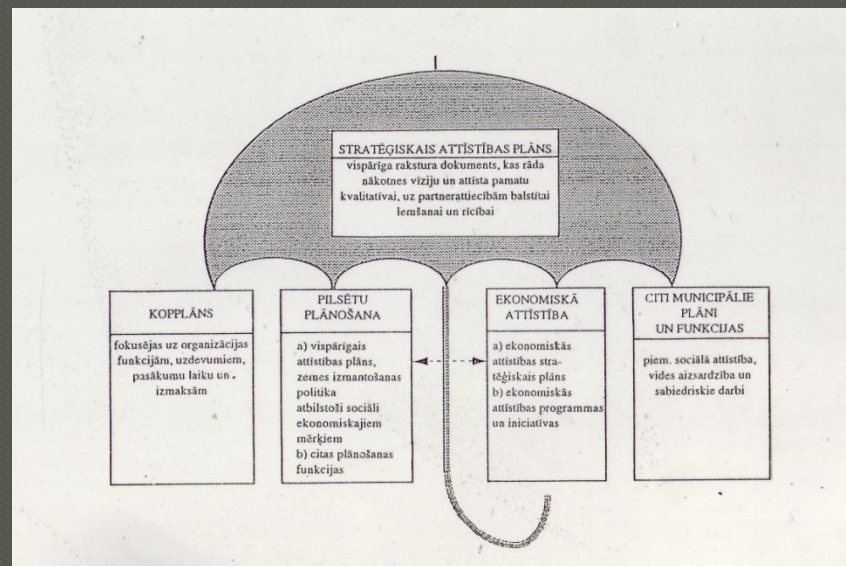
Starptautiskais un vietējais
konteksts

Stratēģiskā plānošana

selektīva un pro-aktīva pieeja

● Stratēģiskās plānošanas kopīgie principi

- Radoša prakse veidojot iespējamās nākotnes – pievilcīga vīzija
- Fokuss uz galvenajiem problēmjaudājumiem un aktuālajiem punktiem, kuri prasa “ķirurģisku” iejaukšanos

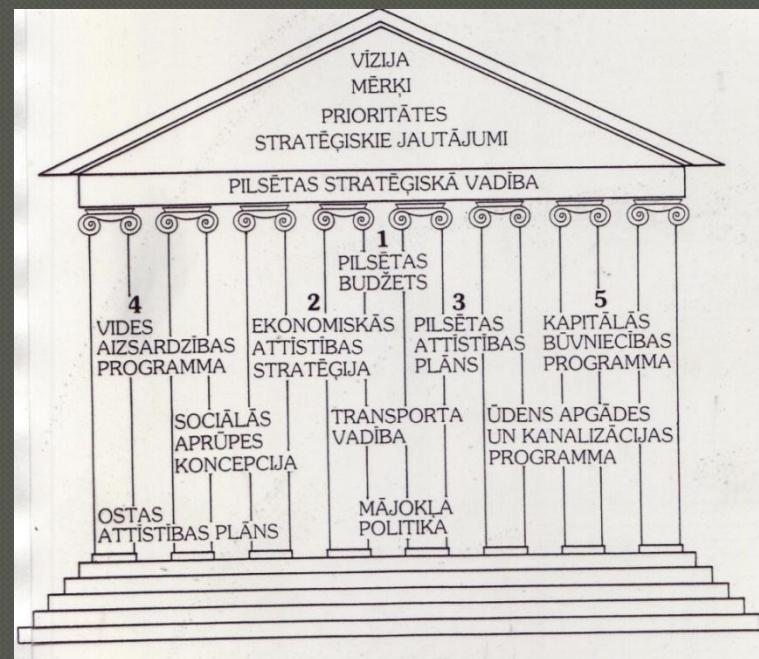

A.Roze

Stratēgiskā telpiskā plānošana

◎ ... principi

- Uz rīcībām balstīta pieeja saistīta ar programmu un budžetu
- Integratīvs un **kopradošs izglītošanās process** ar mērķi radīt sociāli-telpiskus jauninājumus
- ... prakse ar iesaisti, argumentāciju, vienošanos

A.Roze

Jef Van den Broeck

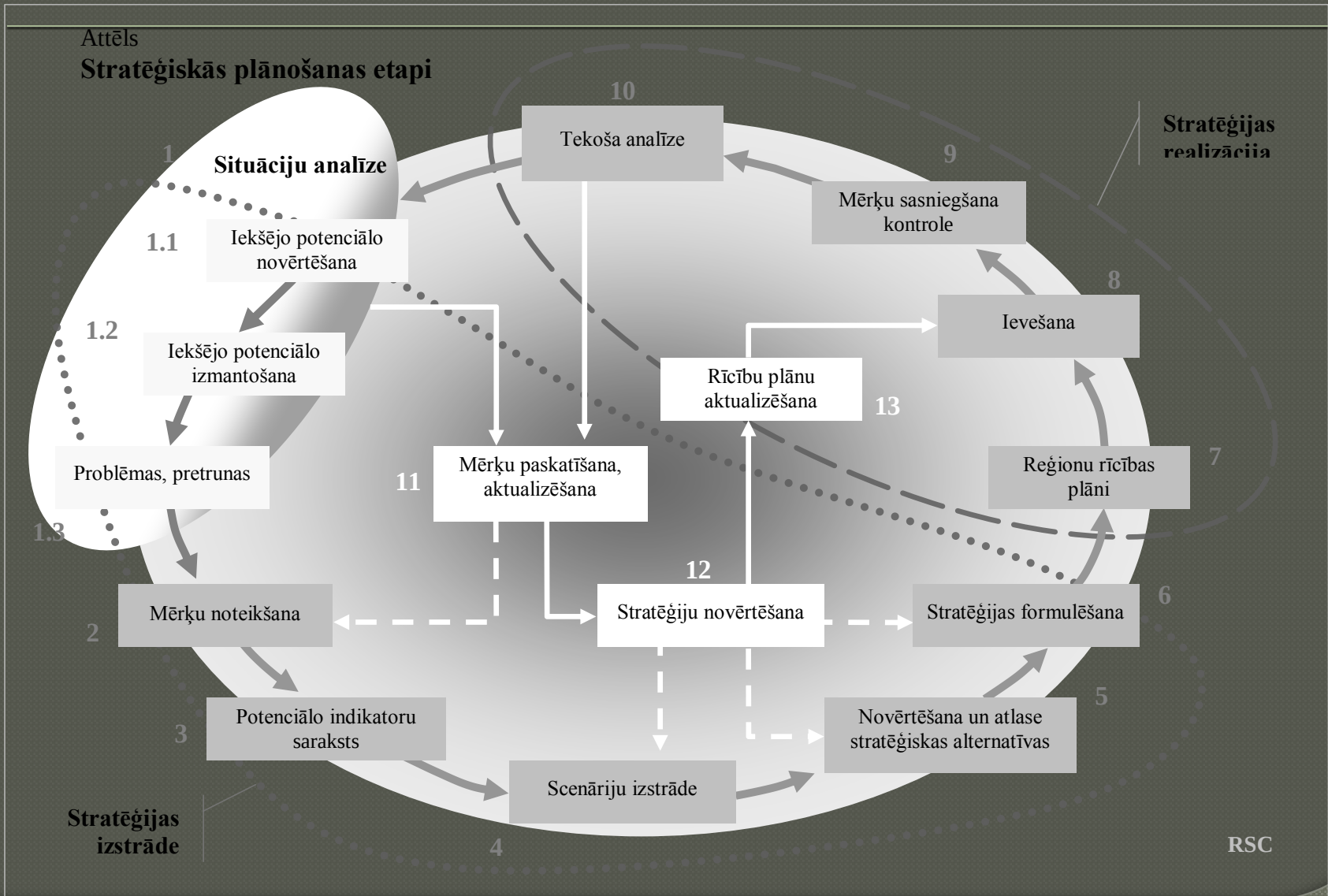
Stratēģiskā telpiskā plānošana

◎ Integrācija un sadarbība

- Koprādīšana (darām lietas kopā) plānošanas procesā
 - Vīzija
 - Politikas
 - Vērtējumi
 - Lēmumi, to īstenošana
 - Visu dalībnieku, tradicionālo un netradicionālo, iesaiste
 - *Jef Van den Broeck*

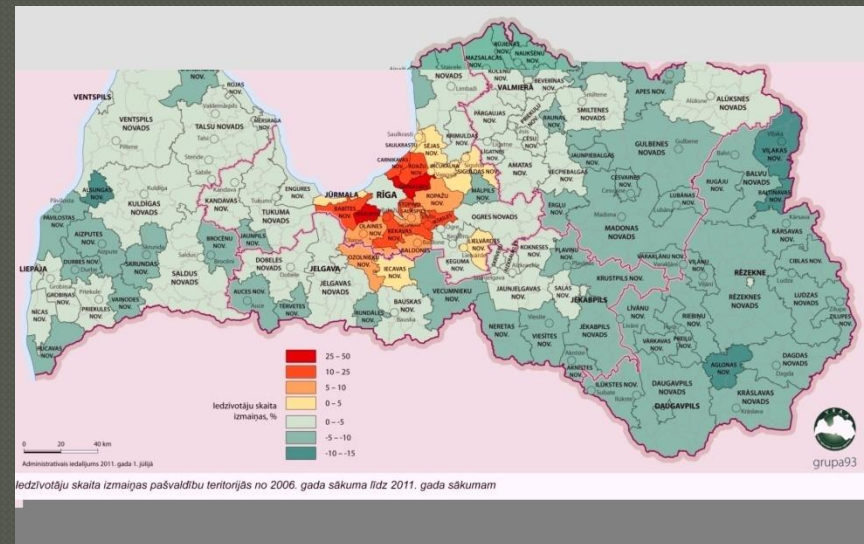

Stratēģiskās plānošanas etapi: situāciju analīze, stratēģiju izstrāde un realizācija

Stratēģiskā telpiskā plānošana kā sociāls process

- Stratēģiskā telpiskā plānošana kā sociāls aktivizēšanas un mobilizācijas process
- Darām paši uz vietām dzīves kvalitātes pilnveidošanai
- Ekspertus pieaicinām konkrētu speciālu jautājumu risināšanai (transports u.c.)

Realitāte – ekonomiskā situācija, iedzīvotāju skaita izmaiņas

Jaunā likuma ietvars – vai dod iespēju vienotam attīstības plānam?

Ietver

- Ilgtermiņa ilgtspējīgas attīstības stratēģiju ietverot telpisko perspektīvi
- Vidēja termiņa attīstības programmu
- Teritorijas plānojumu + lokālplānojumus (īpaši stratēģisko projektu vietām - GL)
- Kopīga esošā situācija (GL)
- Monitorings
- Izstrādes process - stratēģija + programma - vēlams vienlaicīgs un savstarpēji saistīts
- Ilgtermiņa un vidēja termiņa rāmītis noteikts Attīstības sistēmas plānošanas likumā – radoša pieeja

Jaunā likuma ietvars – dod iespēju pārvirzei no zemes izmantošanas plānošanas uz stratēģisko telpisko plānošanu

- Termins - Ilgtspējīgas attīstības stratēģija – ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteikts plānošanas reģiona vai vietējās pašvaldības **ilgtermiņa attīstības redzējums, mērķi, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva**

- Vietējās pašvaldības **ilgtspējīgas attīstības stratēģija** ir ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā nosaka vietējās pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējumu, stratēģiskos mērķus, attīstības prioritātes un **telpiskās attīstības perspektīvu rakstiskā un grafiskā veidā**

Jaunā plānošanas likuma ietvars

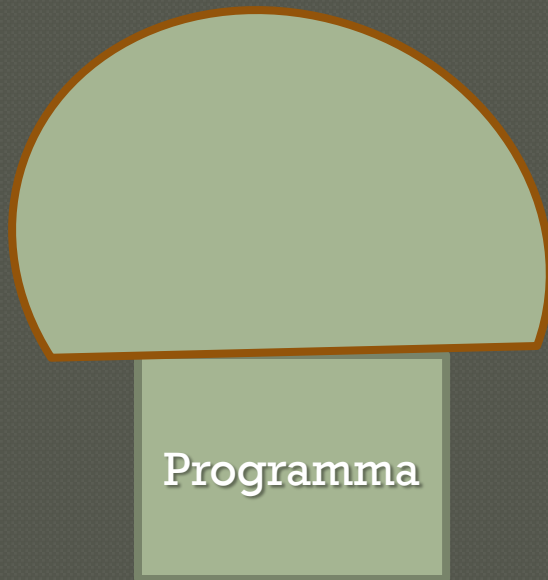
- Telpiskās attīstības perspektīvā nosaka teritoriju attīstības **vadlīnijas**, kā arī nosaka un shematiski attēlo vietējās pašvaldības **nozīmīgākās telpiskās struktūras un attīstības prioritātes un vēlamās ilgtermiņa izmaiņas**
- Izstrādes termiņš 2013.gada 31.decembris

Jaunā plānošanas likuma ietvars

- Pēc vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas spēkā stāšanās, **lokālplānojumā var grozīt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, ciktāl lokālplānojums nav pretrunā ar vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju**
- Vietējās pašvaldības lauku teritorijas daļai, kurai nav izstrādāts funkcionālais zonējums, **detālplānojumu izstrādā atbilstoši vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijai**
- **Atbilstoši kam?**
- **Vadlīnijām (politikām, nostādnēm, principiem - GL)**

Attīstības stratēģijas izstrādes ievirzes

- Attīstības stratēģija kā cepurīte programmai?

- Telpiskā perspektīva kā cepurīte teritorijas plānojumam?

Ilgospējīgas attīstības stratēģija ar savstarpēji integrētu telpisko perspektīvi

◎ **Ilgospējīgas attīstības stratēģija ar telpisko perspektīvi kā cepurīte**

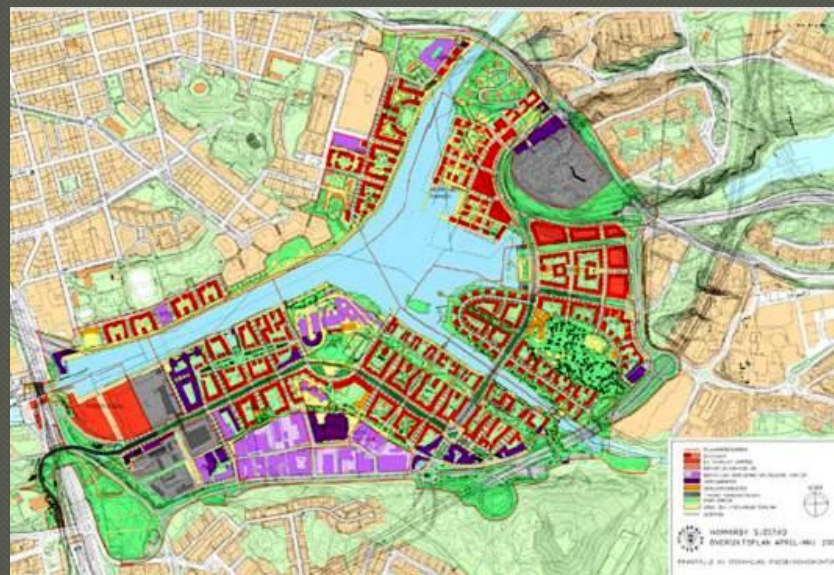
- Gan attīstības programmai
- Gan teritorijas plānojumam
- Gan lokālplānojumam
- Gan detālplānojumam
- Gan ikdienas lēmumu pieņemšanai!!!

Likums nenosaka stratēģijai ilgtspējīgas attīstības ietvaru

- Eiropas Savienības ilgtspējīgas attīstības stratēģija ES 2020
- Olborgas harta 1994 un Olborgas saistības 2004
- Eiropas ilgtspējīgu pilsētu Leipcigas Harta 2007
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija Latvija 2030

- *Hammarby Sjöstad, Stokholma*

Hoka ilgtspējas četri pīlāri

- ◉ **Kultūras dzīvotspēja:**
cieņpilns statuss, radošums,
daudzveidība un
novatorisms
- ◉ **Sociālais taisnīgums:**
taisnīgums, iesaistīšanās,
saliedētība, labklājība
- ◉ **Atbildība par apkārtējo vidi:**
ekoloģiskais līdzsvars
- ◉ **Ekonomiskā dzīvotspēja:**
materiālā pārticība

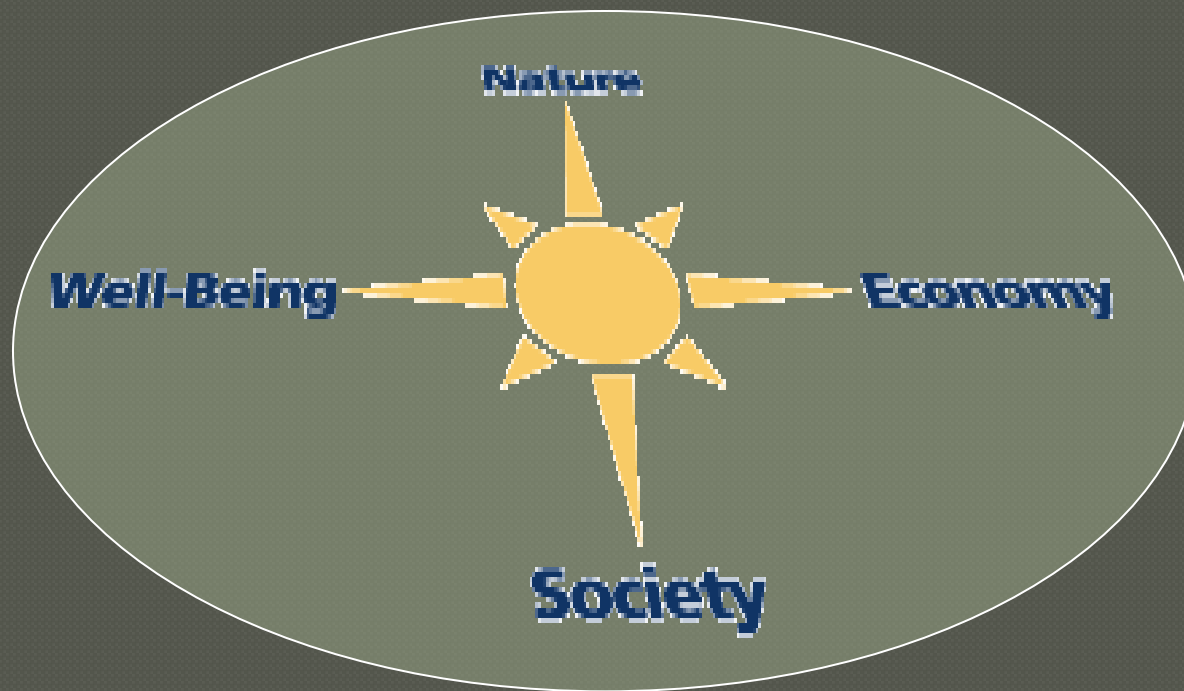

*Džons Hoks – Austrālijas
kultūras pētnieks*

Alan Atkisson ilgtspējības kompass

ATKISSON

- Alan Atkisson un Inc. – **ilgtspējības kompass**
 - ceturtā IA ass – laba jušanās (*well – being*)

Ilgtspējīgas attīstības principi plānošanā

- 2009 Jauns koncepts - Atjaunoties spēja (*Resilient cities, communities*)
- LEED u.c. sistēmas apkaimju plānošanas vērtēšanai
- Jaunais urbānisms (*New urbanism*)
- Gudra, vieda izaugsme (*Smart growth*)
- Dzīvīgas pilsētas (*Liveable Cities*)
- Veselīgas pilsētas (*Healthy Cities*) u.c sistēmu principi

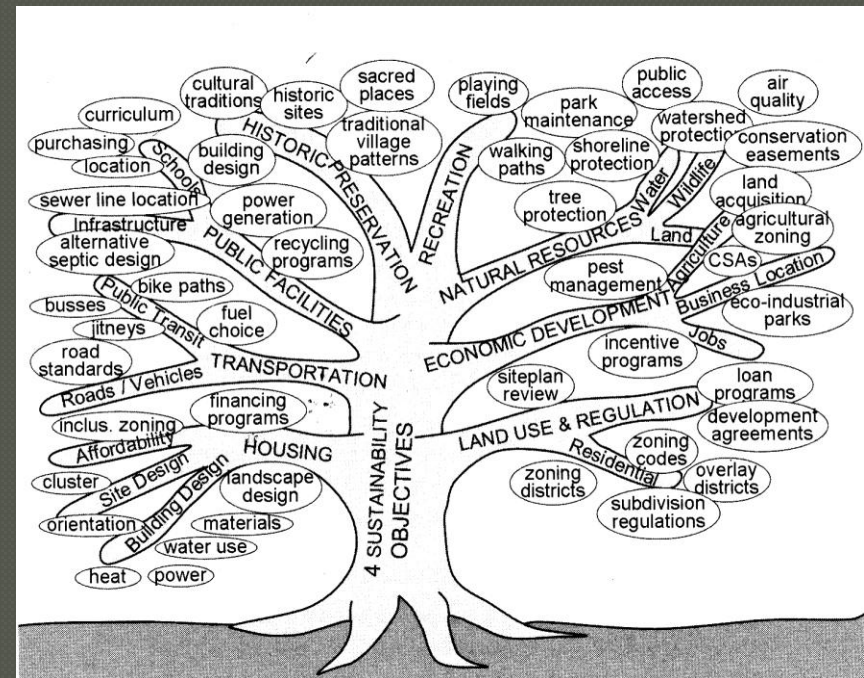

Ilgtspējīgas attīstības principi plānošanā

- Karl-Henrik Robert un 50 zviedru zinātnieku izstrādātā (1989)

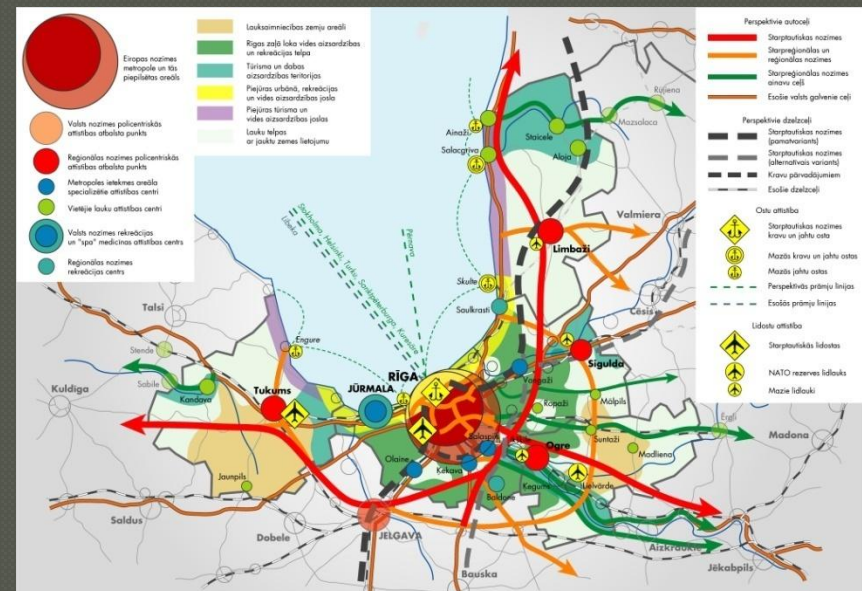
Ilgtspējības sistēma -
“Natural Step” (Dabas solis)

- 4 principi

Virzība uz stratēģisko telpisko plānošanu Latvijā

- Latvija 2030
- Plānošanas reģionu stratēģijas un telpiskie plānojumi
- Rīgas IA stratēģija
- Liepājas rajona struktūrplāns un metodika
- Garkalnes telpiskās attīstības stratēģija
- METRUM telpiskās koncepcijas (Pāvilosta, Ikšķile, Saulkrasti...)
- Jūrmala (-)

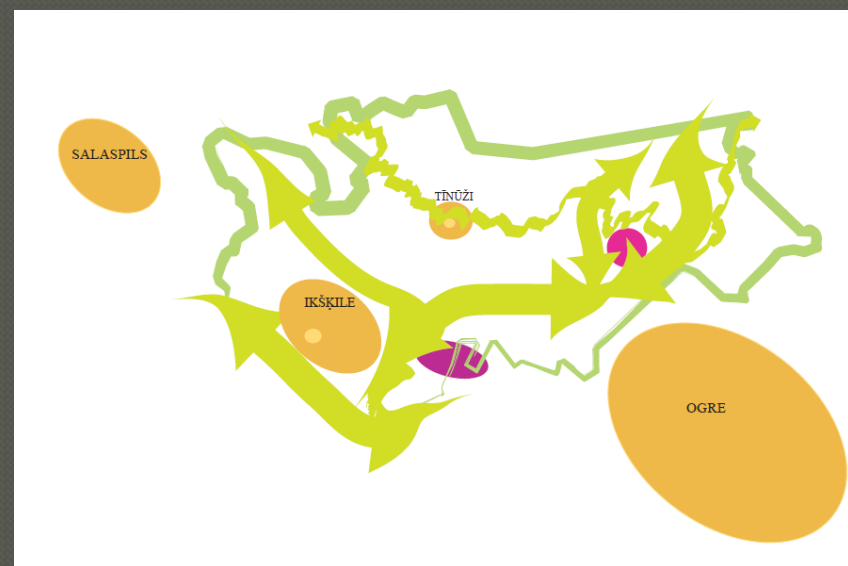

Metodiskie materiāli

- RAPLM metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei
- Metodiskie norādījumi teritorijas attīstības plānošanai Zemgales plānošanas reģionā
(*Metrum*)
 - **ietverot norādījumus ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādei**
 - Balstīts uz vietējo pieredzi

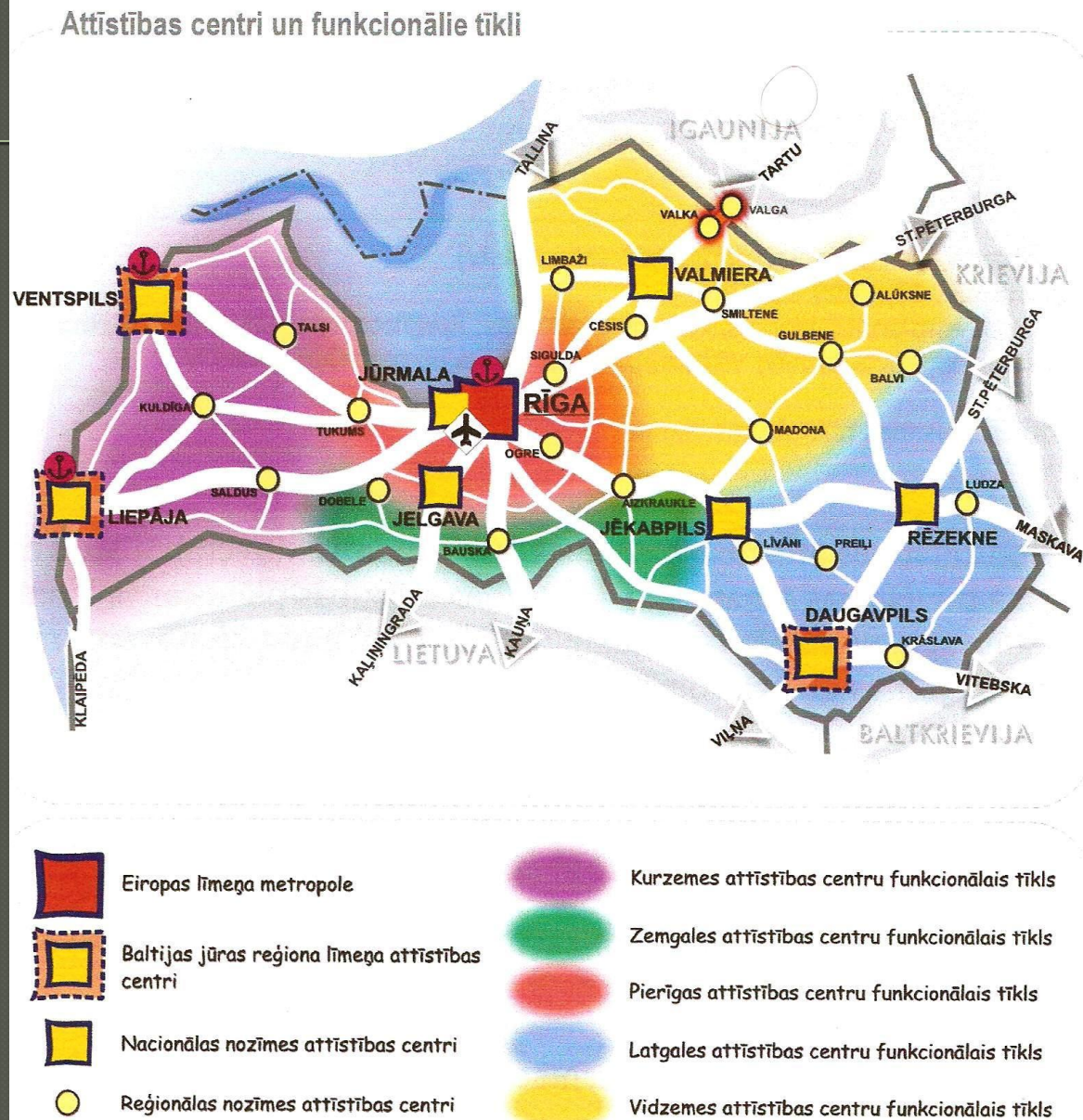
● **Nepieciešama vienota metodika ?!!**

Telpiskās plānošanas valoda

Latvija 2030

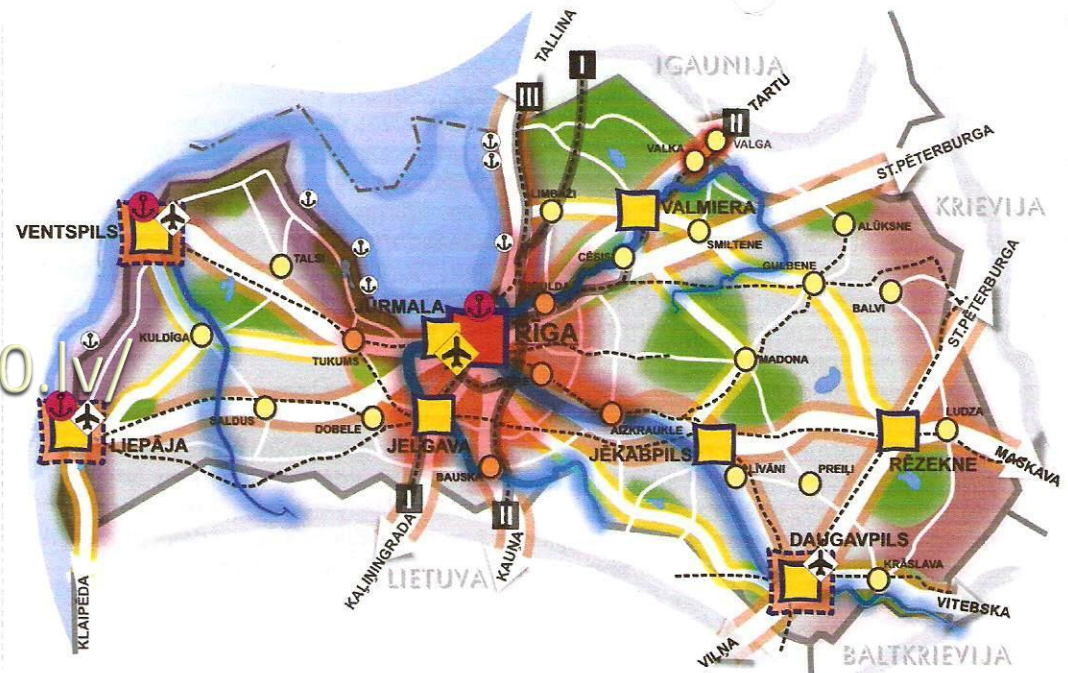
Attīstības centri un funkcionālie tīkli

Latvija 2030

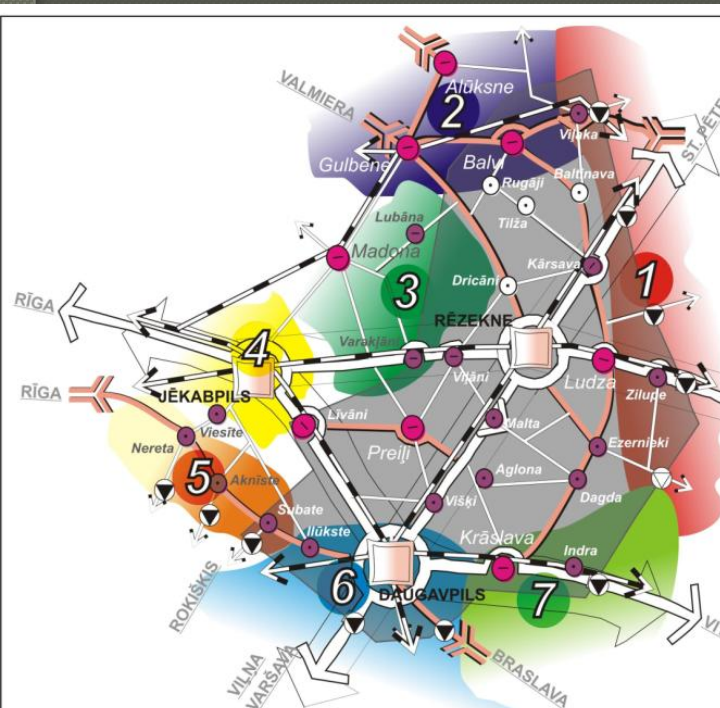
Latvijas nākotnes
telpiskā struktūra

<http://www.latvija2030.lv>

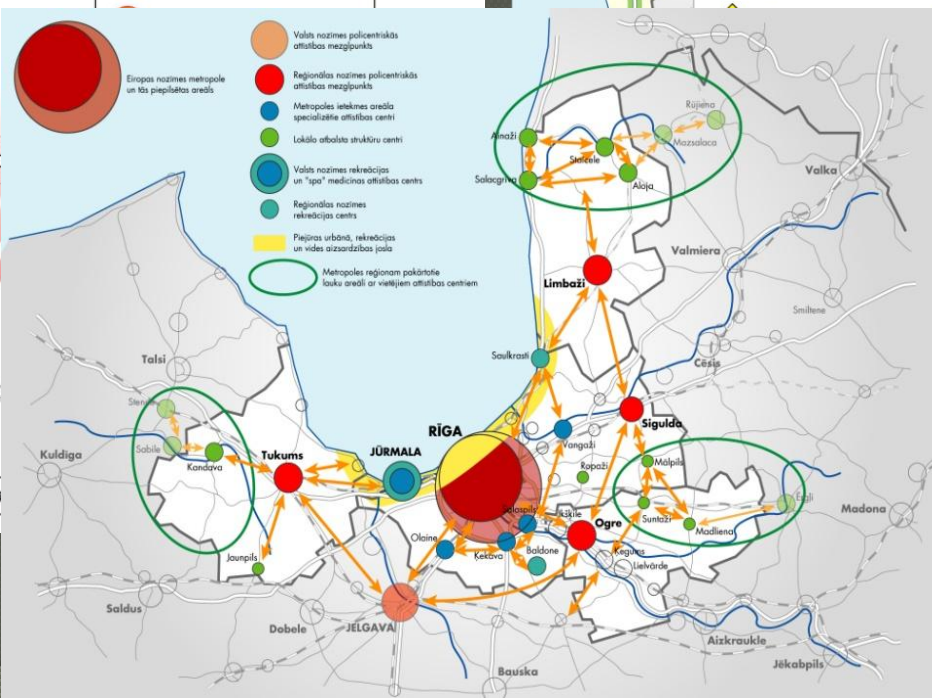
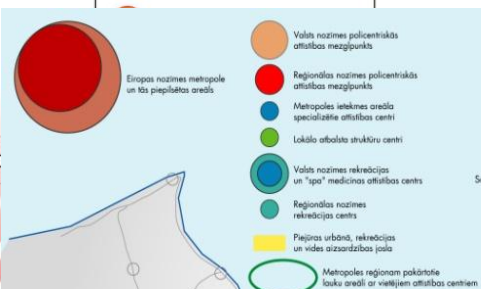
Plānošanas reģionu telpiskie plāni

- Latgales reģiona
- Rīgas reģiona
- Kurzemes reģiona piemēri

4.1. attēls. LATGALES REĢIONA KOPĒJO INTER

- 1 Latvijas- Krievijas kopējo interešu teritorija
- 2 Kopējās interešu teritorijas ar Vidzemes reģionu
- 3 Kopējās interešu teritorijas ar Zemgales reģionu
- 4 Kopējās interešu teritorijas ar Zemgales reģionu
- 5 Kopējās interešu teritorijas ar Zemgales reģionu

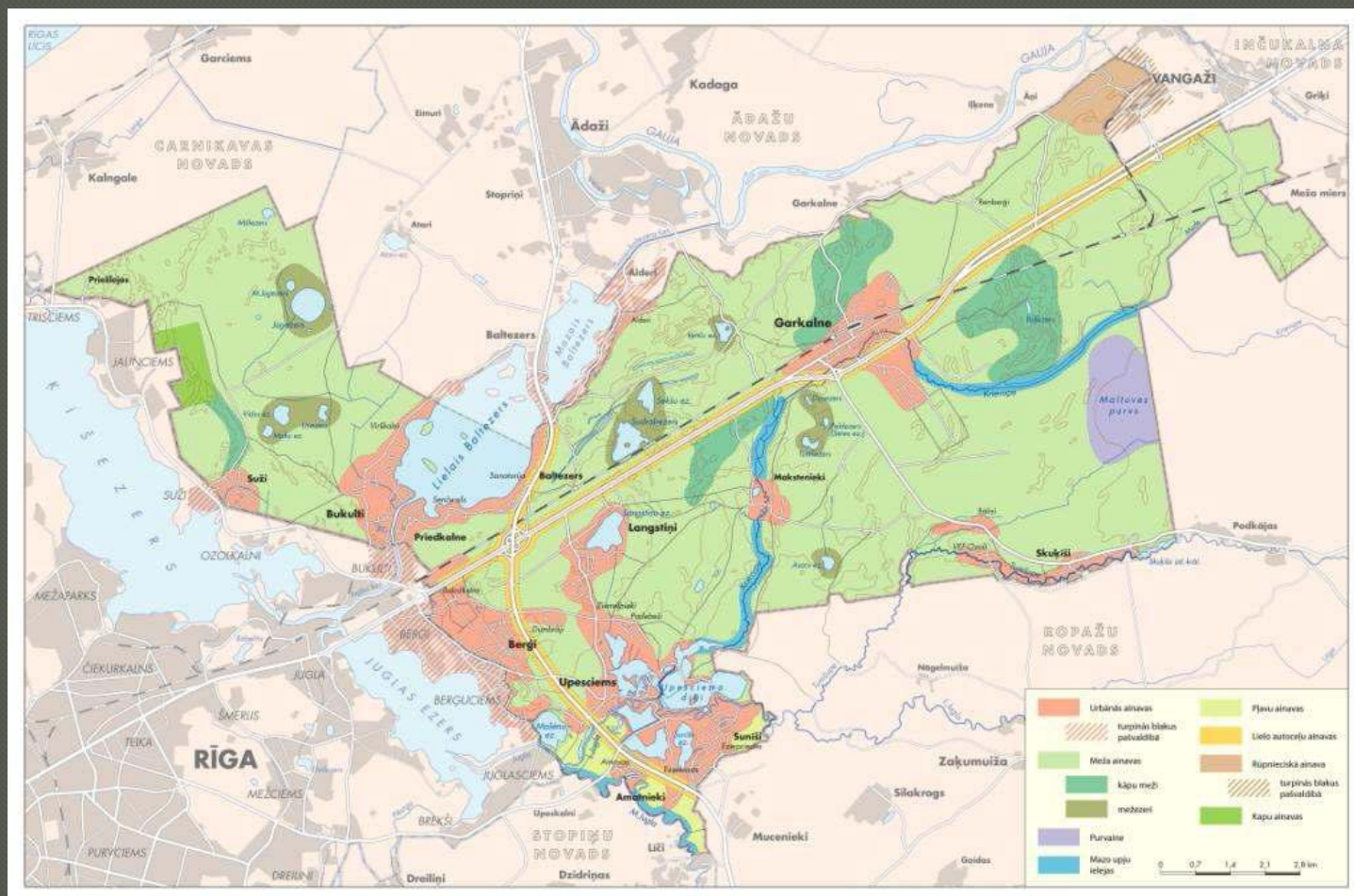
- Valsts galvenie autoceļu modernizācijas projekti
- Reģionālo autoceļu attīstības programmas 2004.-2012. g. ietvaros valsts 1. šķiras autoceļi, kam paredzēta asfalta seguma pastiprināšana vai grants seguma nomaiņa ar asfalta segumu
- 2004.-2006. g.
- 2007.-2012. g.
- Valsts 2. šķiras autoceļu posmi, kuriem 2004.-2006. g. paredzēta asfalta seguma pastiprināšana vai grants seguma nomaiņa ar asfalta segumu
- Atkārtas automaģistrāļu izbūve (līdzties, līdz 2025. g.)

Garkalnes novada telpiskās attīstības stratēģija 2008-2030

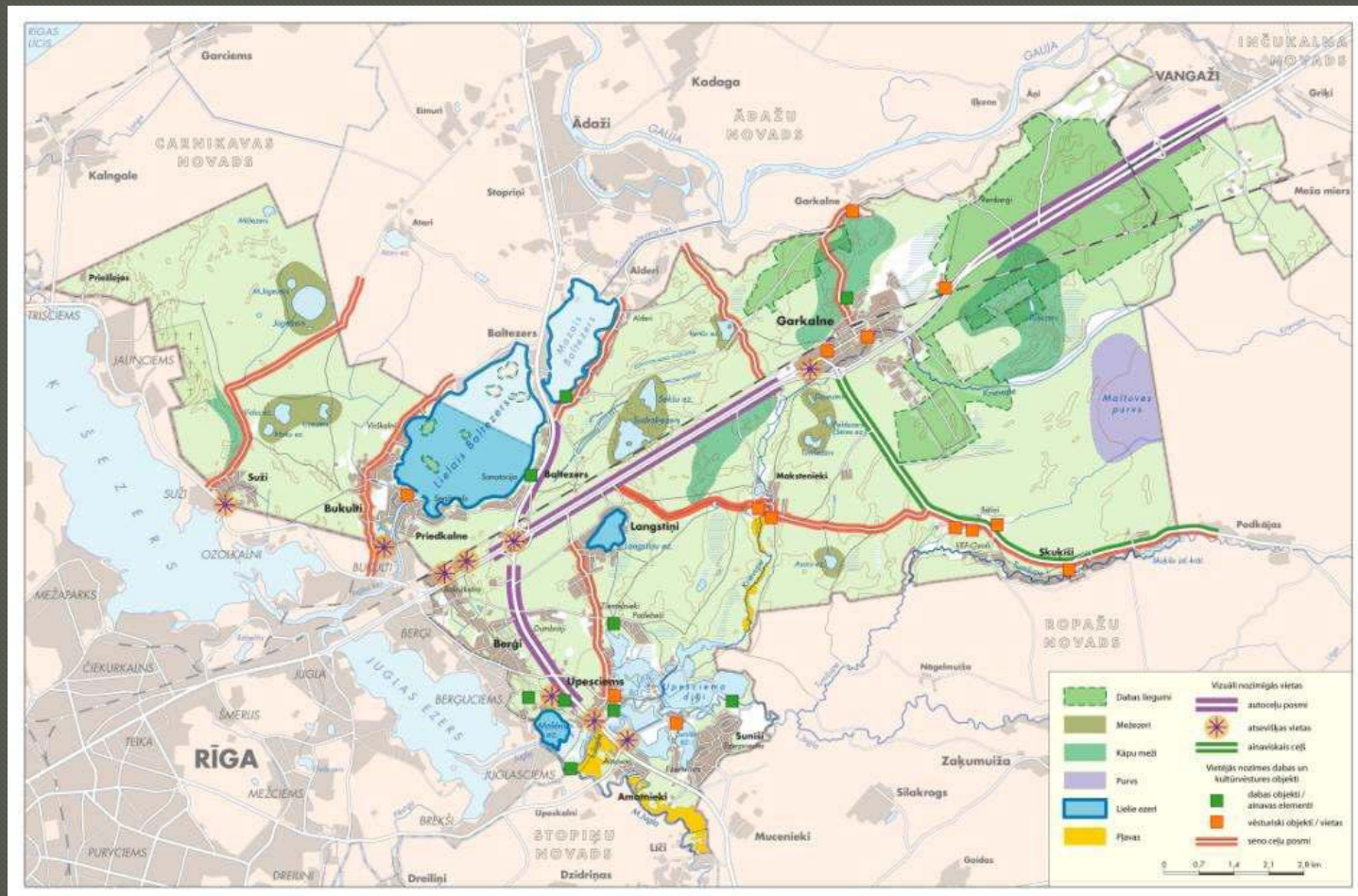
Nosaka teritorijas attīstības galvenos virzienus un mērķus ilgam laikam (20 - 30 gadiem)

- Stratēģija ir vērsta uz ilgtspējīgas telpiskās struktūras veidošanu sasaistot **apdzīvojuma, infrastruktūras, un ainavu telpiskās veidošanas principus**, balstoties uz teritorijas kapacitāti un telpas kvalitātēm un risinot daudzas ar ilgtermiņa attīstības vajadzībām konfliktējošas vēlmes par zemes izmantošanu, būvniecību, sakaru un citas infrastruktūras nodrošināšanu, vienlaikus saglabājot attīstības pēctecību

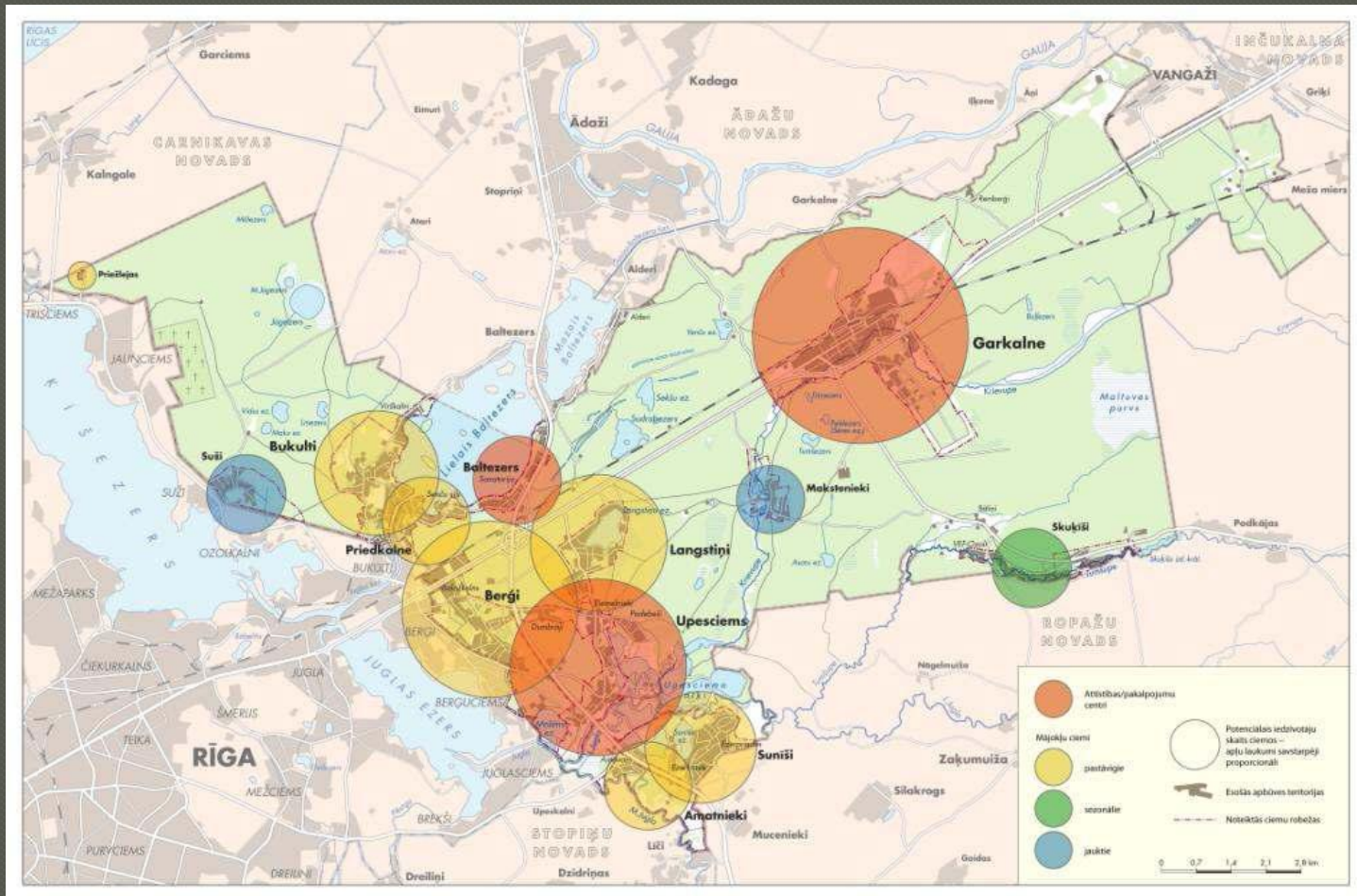
Garkalne, ainavu telpas un vietas

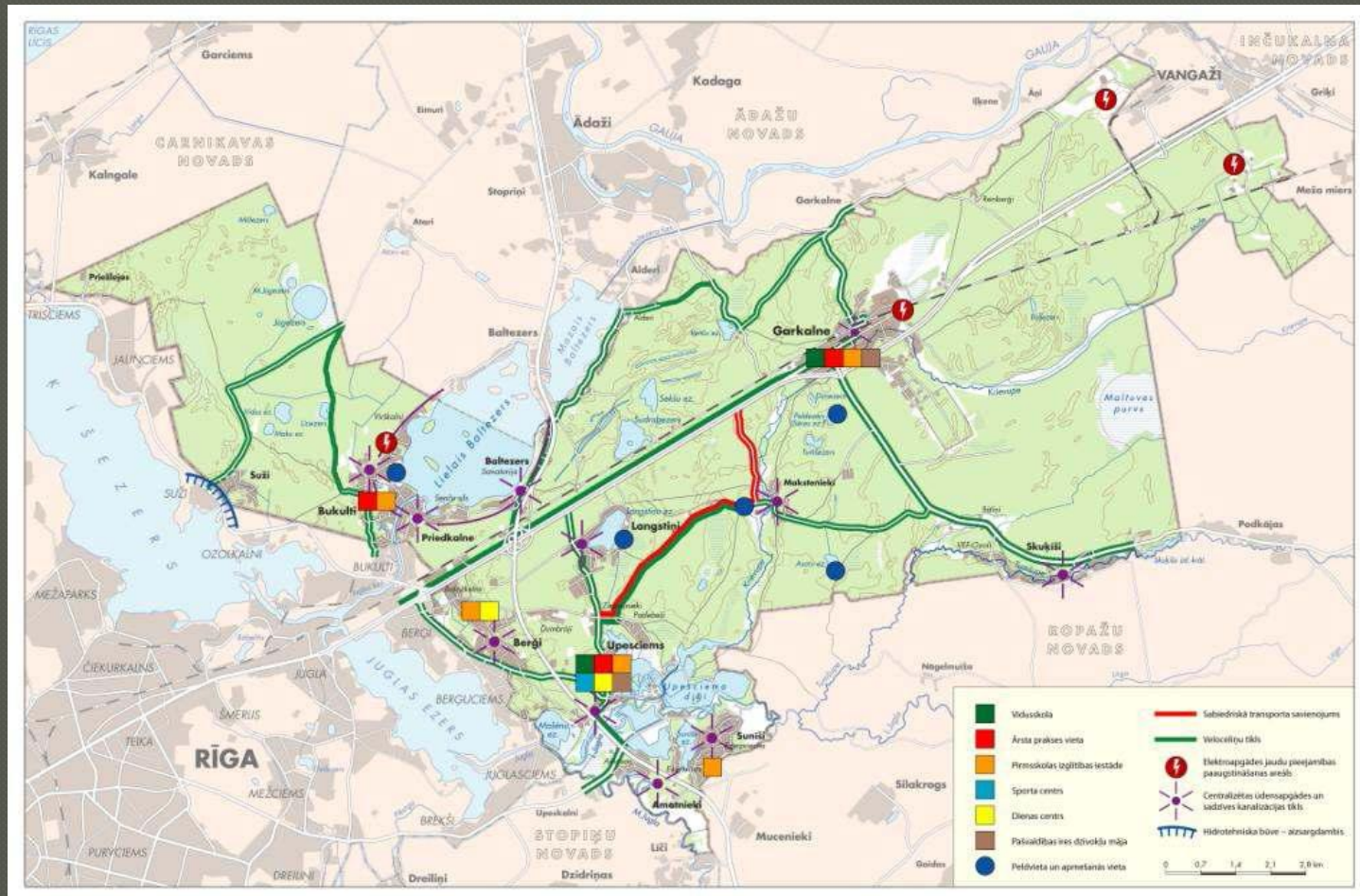
Garkalne, vērtības un vietas

Garkalne, apdzīvojums

Garkalne, attīstības projektu vietas un teritorijas

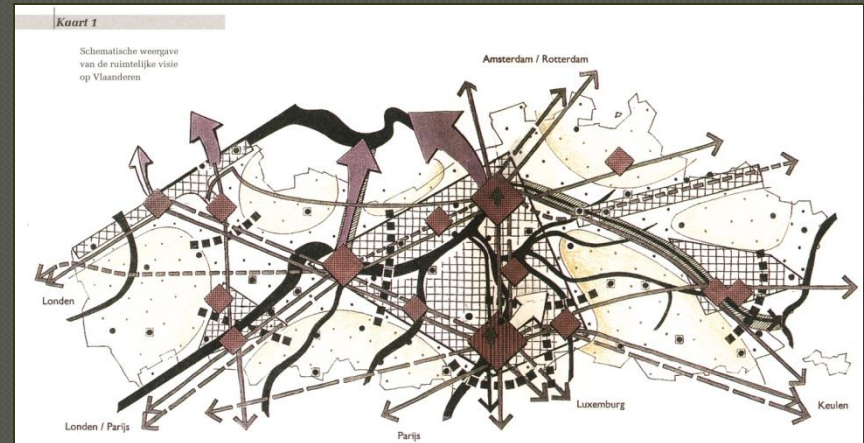

Garkalnes novada telpiskās attīstības stratēģija 2008-2030

- ◉ *Ilglaika attīstības prasības / nostādnes*
- ◉ Ūdenstilpju, malu, pazemes ūdeņu izmantošana sabiedrības interesēm
- ◉ **Apbūve - koncentrēta un piemērotās platībās (ne mežā, mitrainēs un aizbērumos)**
- ◉ **Centralizēti ūdens, enerģijas un kanalizācijas tīkli**
- ◉ **Konkurētspējīgi sabiedriskie pakalpojumi (labāki kā kaimiņiem😊)**
- ◉ **Sabiedriskais transports**
- ◉ **Meži ir Pierīgas un Rīgas sabiedrībai pienācīga vērtība**

Kur lūkoties pēc pieredzes?

- **Flandrijas piemēri**
- Kanāda, Vankuvera
- Francija, Liona
- Lielbritānija, Glāzgovas –
Klaide ieleja
- Austrālija, Adelaide
- Jaunzēlande, Vaitakere

Pilsētas, apdzīvotas vietas un tīkli

Lauku teritorijas Rural areas

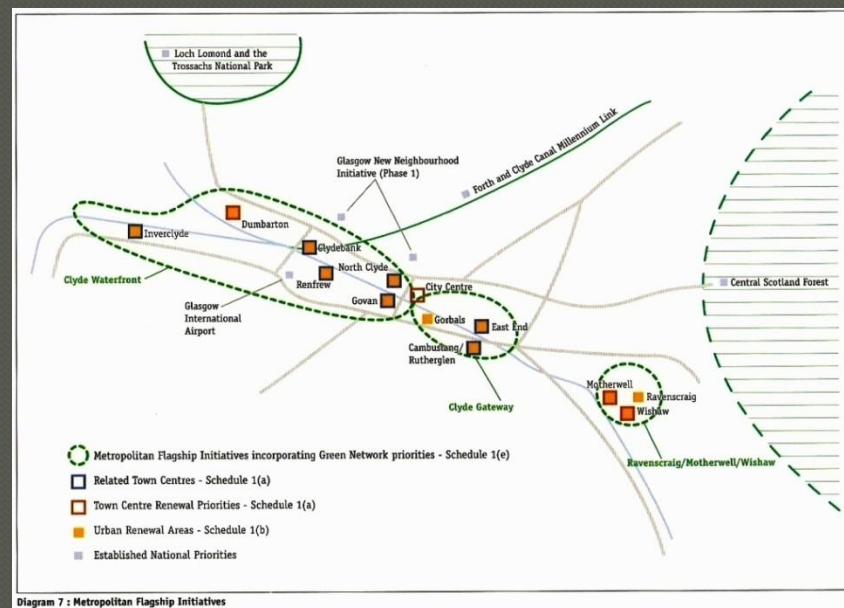
Ekonomisko aktivitāšu vietas

Līniju infrastruktūra

Glāzgovas un Klaida ielejas kopējais struktūrplāns

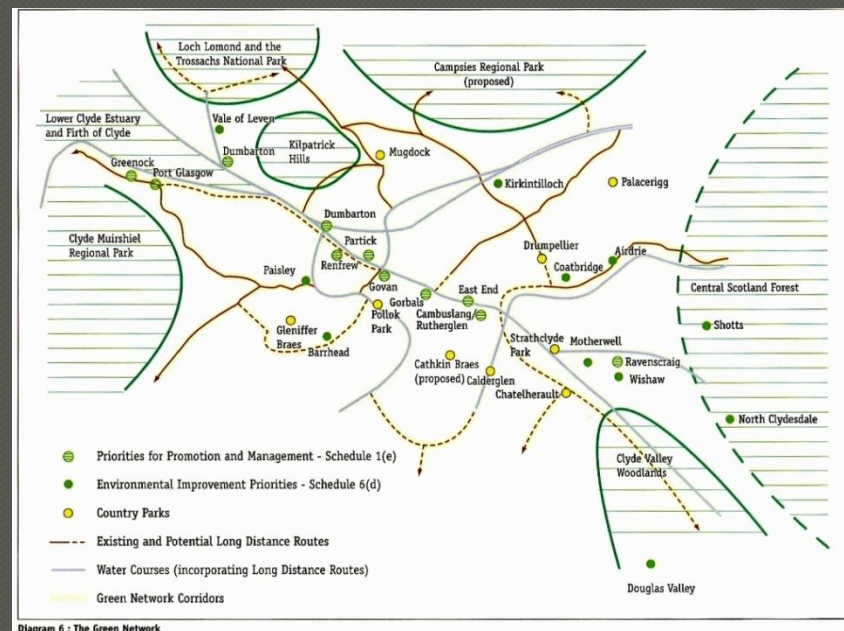
Virsmērķis

- Veicināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību
 - Nosakot zemes izmantošanas ietvaru ilgtspējīgai attīstībai
 - Iedrošinot ekonomisko, sociālo un vides reģenerāciju
 - Saglabājot un paaugstinot dabas mantojuma un apbūvētās vides kvalitāti

Glāzgovas un Klaida ielejas kopējais struktūrplāns

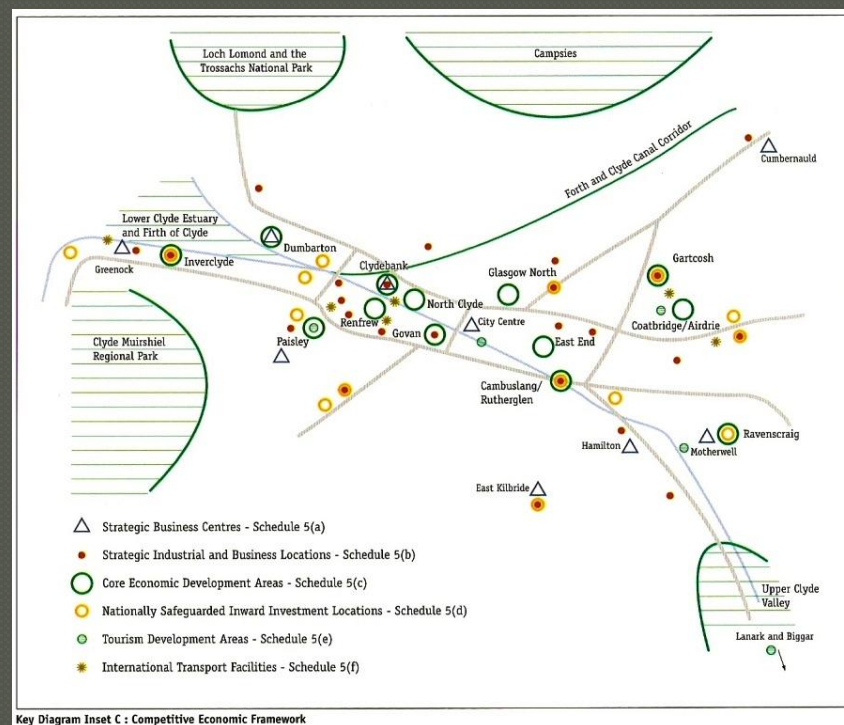
- **Kopienu stiprināšana**, fokusējot jauno attīstību jau eksistējošās apdzīvotās vietās un stiprinot pilsētu centrus
- **Attīstības koridors** jaunai ekonomiskai attīstībai
- **Zaļā struktūra** uzlabos dzīves kvalitāti, stiprinās vietu pievilcību investīcijām. *Brownfield* zemju otrreizēja izmantošana

Glāzgovas un Klaida ielejas kopējais struktūrplāns

Konkurētspējīgas ekonomikas ietvars - stratēģiskā politika

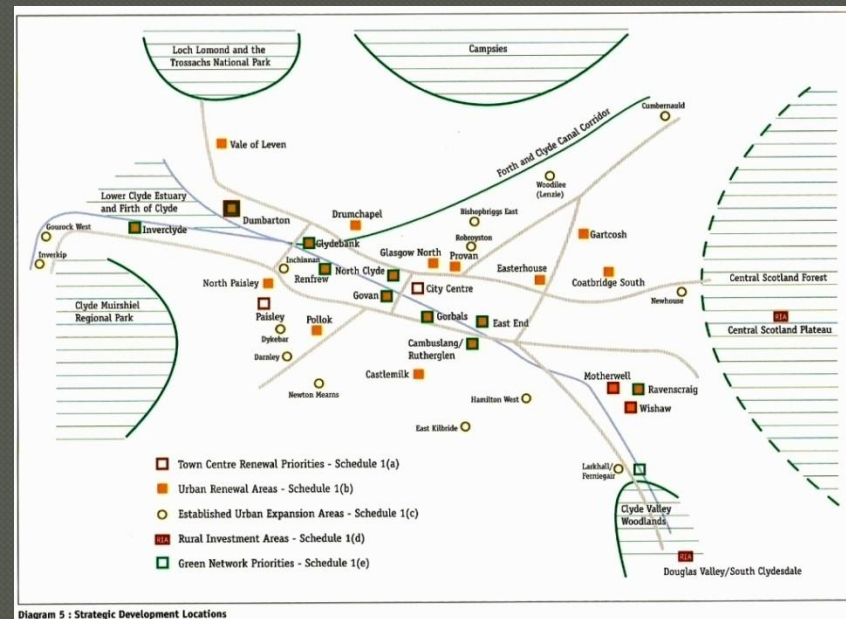
- Stratēģiskie biznesa centri
- Industrijas un biznesa stratēģiskās izvietojšanās vietas
- Galvenās ekonomiskās attīstības teritorijas
- Nacionāli garantētās iekšējo investīciju vietas
- Tūrisma attīstības teritorijas
- Starptautiskā transporta centri

Glāzgovas un Klaida ielejas kopējais struktūrplāns

Stratēģiskās attīstības vietas – stratēģiskā politika

- Pilsētu centru atjaunošanas prioritāte
- Urbānās atjaunošanas vietas
- Noteiktās urbānās paplašināšanās vietas
- Lauku investīciju teritorijas
- Zaļās struktūras prioritātes

Glāzgovas un Klaida ielejas kopējais struktūrplāns

- Pilsētu centru atjaunošanas prioritātes
- Urbānās atjaunošanas vietas
- Noteiktās urbānās paplašināšanās vietas
- Lauku investīciju teritorijas
- Zaļās struktūras prioritātes
- Glāzgovas kaimiņrajonu jaunā iniciatīva
- Ilgtermiņa attīstības potenciāls

Galvenā shēma

Iespēju laiks

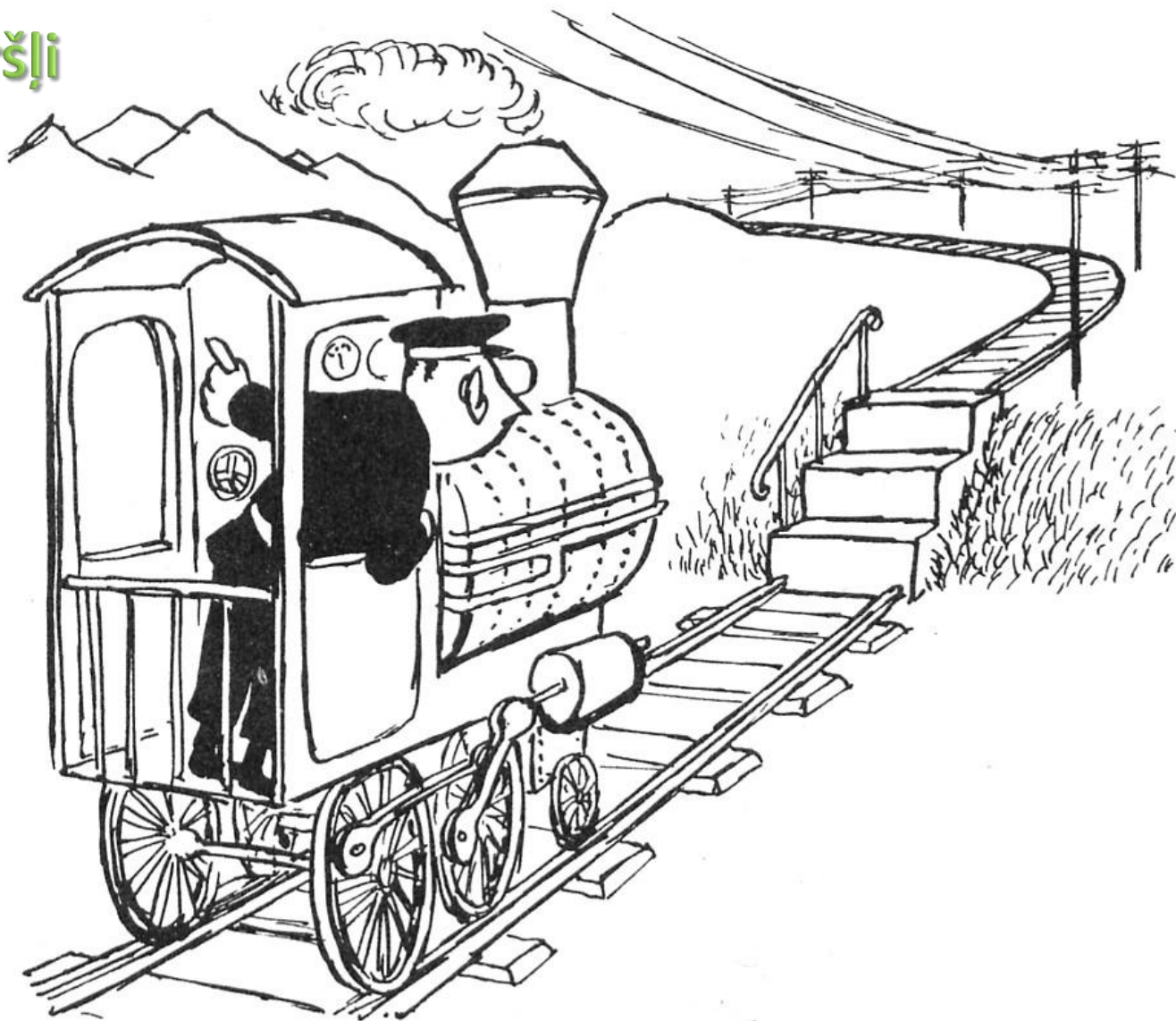
Laiks izmaiņām,

jāīsteno Attīstības plānošanas sistēmas likumā noteikto iespēju - līdzdalības principu – un Teritorijas attīstības plānošanas likumā noteikto, **ka teritorijas attīstību plāno, iesaistot sabiedrību**. Visām ieinteresētās personām jādod iespēja līdzdarboties, jāaktivizē un jāiesaista mazaktīvie attīstības stratēģijas izstrādē, kopīgi nosakot politikas un aktivitātes

Integrētā pārvaldība - ceļš uz vietējo un reģionālo ilgtspējību

Neparedzēti šķēršļi
ceļā - pārvarami

Darīsim?

- ◎ **Plānošana pēc būtības nav tikai normatīvajos aktos noteikts process, bet gan sociāls attīstības veicināšanas, vienošanās un līdzdalības ceļš,** kas veido kopienu un stiprina to

Paldies par uzmanību!

Gunta Lukstiņa
gunta.lukstina@lu.lv
29188535